Ievads

MĒS AR VISU TIKĀM GALĀ, MAZAIS

Kādā pelēkā 1941. gada vasaras rītā, kad bijām Aberavonas pludmales kāpās, tēva draugs Klifs mani uzcienāja ar pretklepus ledeni. Bija kara laiks, un mums reti gadījās tikt pie našķiem un konfektēm. Tie bija striktas normēšanas gadi. Neveikli satverdams ledeni, es nejauši nometu to smiltīs un sāku raudāt. Mans tētis un Klifs pasmējās, un es dabūju citu ledeni. Tētis noliecās, lai mani nomierinātu, un asaras apsīka. Klifs mūs nofotografēja. Tolaik man bija trīs gadi, un tās ir vienas no manām pirmajām atmiņām.

Nu man ir astoņdesmit septiņi gadi un, paskatoties uz šo foto, gribas pateikt tam zēnam: "Mēs ar visu tikām galā, mazais."

Kā vairums bērnu es biju nemierīgs un apjucis. Tas ir raksturīgi pieaugšanai, kad tu vēl esi pārāk jauns, lai saskatītu esībā kaut kādu jēgu. Tā savādā izjūta, ka esmu nomaldījies un īsti nespēju tikt galā ar dzīvi, palika ar mani daudzus dzīves gadus. Es brīnos – vai pareizāk būtu teikt – esmu *apmulsis*? *Pārsteigts?* Jā, *pārsteigts,* ka joprojām esmu šeit. Tam nav nekāda izskaidrojuma.

Manā būtībā kopš dzimšanas ir iesakņojusies izjūta, ka es nekad nekur īsti neiederos.

Bet es biju taisīts no izturīga materiāla. Tāds bija mans tētis – nekādu bezjēdzību un neskaidrību. Viņš mēdza teikt*:* "Vienkārši dari, kas darāms. Galvu augšā un nesūdzies." Labs padoms. Un vēl: "Dzīve ir skarba. Nu un? Galvenais – nekad nepadodies." Skaudri vārdi, bet tie palīdzēja. Tāds bija mans tētis Ričards Arturs Hopkinss.

Nu jau sen miris. Nezinu, vai viņš eksistē kādā citā dimensijā – pēcnāves dzīvē vai kādā no tām vietām, kuras mums tīk iedomāties esam. Bet viņš ir dziļi manī – kā saplīsuša porcelāna drumsliņas.

Tā ir vienpatnīga dzīve. Vienmēr tāda ir bijusi. Bet tas nekas. Patiesībā tas bija varens ceļojums, un es nejūtos kā upuris. Centos lietderīgi izmantot šos fragmentus – vientulību, atsvešinātību, nemieru, lai kas nu šīs lauskas būtu. Un tagad priecājos, ka man tas viss bija. Šie dzinuļi un stibas trenca mani uz priekšu, līdz nonācu tur, kur tagad esmu.

Viens

ZILOŅGALVA

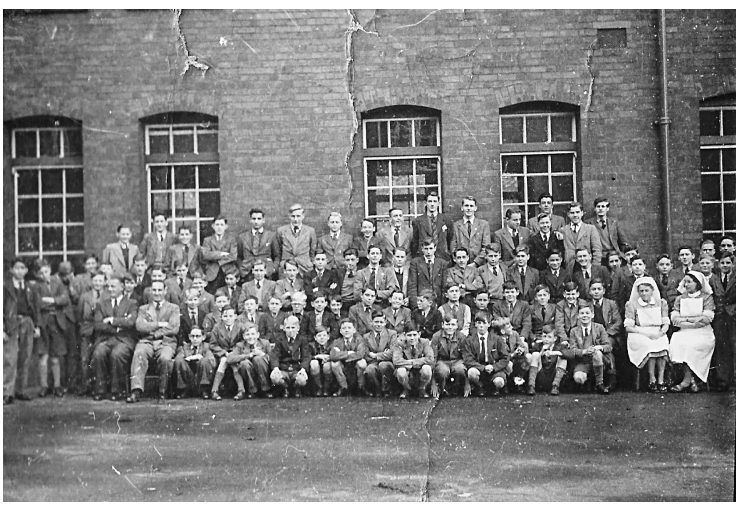

Bija vēl viena pelēka, aizlijusi svētdiena – šoreiz 1949. gada septembrī –, kad es vienpadsmit gadu vecumā kļuvu par patstāvīgu cilvēku. Tajā pēcpusdienā mamma un tētis aizveda mani uz Rietummonmutas internātskolu – sarkanu ķieģeļu ēku, kas slējās uz pakalna virs Pontipūlas pilsētiņas.

Tā bija 19. gadsimtā celta pseidogotiskā stila ēka ar tornīšiem un bareljefu virs ieejas – divi auni turēja papīra tīstokli ar uzrakstu "Kalpot un paklausīt". Draudīgo spoku mājas gaisotni vēl vairāk pastiprināja drēgnais Monmutšīras lietus, pērkona dārdi un vēja brāzmas. Es ienīdu šo vietu no pirmā acu uzmetiena.

Nokļuvu tur tāpēc, ka mamma gribēja, lai iegūstu pieklājīgu izglītību. Tētis nebija sajūsmā par šo ideju, jo tā prasīja krietnu daļu no viņa sūri grūti pelnītās naudas.

Es biju tēta pusē, jo mani pilnīgi neinteresēja izglītība. Kāda jēga izdot par to naudu? Es nekad nebiju izcēlies ar īpašām sekmēm, un bija maz cerību uz pārmaiņām. Katrā ziņā mani jau bija norakstījuši Porttolbotas pamatskolas bālģīmji pedagogi, un kāds īpaši nejauks skolotājs pat bija iesaucis mani par grūtgalvi.

Savukārt mūsu ielas bērni sauca mani par Ziloņgalvu. Man tik tiešām *bija* liela galva, kas pilnīgi nesaderēja ar sīko augumiņu. Vecāki pat uztraucās, vai nav ūdensgalva, bet bērnu ārsts Brejs apgalvoja, ka ar mani viss ir kārtībā.

"Viņam vienkārši vajag mazliet uzbaroties," sacīja ārsts.

Tas, ka vecāki aizveda mani uz Rietummonmutu, nebija nekas traks. Tas bija vienkārši viens no neērtajiem dzīves ceļa pauguriem, bet nezin kāpēc šis notikums iesēja manā prātā atsvešinātības sēklu. Nosolījos sev, ka riskēšu un vairs nekad neatjaunošu saikni ar vecākiem, nemeklēšu tuvību arī ar kādu citu cilvēku. Šķita, ka man tas vairs nav vajadzīgs. Es nolēmu dzīvot pēc saviem noteikumiem, aizmirst pagātni un raudzīties nākotnē. *Bērnība ir beigusies – ielāgo to. Beigusies un pagājusi.* Mašīnā bija iemājojis gars.*

Pēc īsas tikšanās ar skolas direktoru misteru Herisonu un viņa raženo, enerģisko sievu mūs aizveda uz drūmu guļamtelpu ar seškāpadsmit gultām un zaļām sienām kā slimnīcā. Pēc tam mēs atgriezāmies autostāvvietā iepretī parādes durvju lievenim, un mamma un tētis iesēdās mašīnā, lai dotos prom. Kad auto sāka braukt, aizmugurējo stiklu apspīdēja nejaušs saulesstars, tomēr es redzēju, kā mamma māj man ar roku. Tētis nenovērsa acis no ceļa, un es nepamāju pretī.

Kad vecāku automašīna – rūpīgi nopulēts fords *C Ten* – attālinājās pa piebraucamo ceļu, es iegaumēju auto numuru un visu drēgno rudens pēcpusdienu klusībā murmināju: "BTX 698. BTX 698. BTX 698."

---

* Šis filozofa Gilberta Raila termins "gars mašīnā" attiecas uz Renē Dekarta duālismu – koncepciju par apziņas "garu", kas iedveš dzīvību ķermeņa "mašīnā". (*Šeit un turpmāk – tulk. piez.*)

Skolas moto bija šāds – "Ticēt, tiekties, sasniegt, kalpot un paklausīt". Vēl vairāk nomāca skolas himna: "Mēs soļojam ar līksmu dziesmu, sirdī kvēl uzvaras liesma." Šīs stulbības mums bija jādzied katrā rīta līnijā pirms drūmo mācību stundu sākuma.

Viens no šā ķieģeļu cietuma uzraugiem bija skarbs armijnieks, kurš kara laikā piedalījās Ziemeļāfrikas kampaņā pret ģenerāli Rommelu. Saucu viņu par "Lobu", jo viņa seja bija sārta kā omārs*. Viņš mēdza teikt, ka ar tādām spējām kā man ir izredzes tikai vākt skrandas un grabažas, un man patika šo vārdu jokainais skanējums.

"Kuš, kuš, kuš," es bubināju. "Es esmu, kas es esmu. Kas es esmu. Es esmu lupatlasis."

Vienpadsmit gadu vecumā biju klases klauns un bieži māžojos, atdarinot putnu biedēkli no "Oza zemes burvja", Belas Lugosi tēloto Drakulu vai Borisa Karlofa Frankenšteina briesmoni. Man piemita brīnumaina spēja atdarināt dažādas balsis un skaņas: es pratu zviegt kā zirgs, riet kā suns un runāt Blīkšķu Banija balstiņā: "Kas ir, dok?" Atdarināju arī Elmeru Fadu, Dafiju Daku un Porkiju Pigu: "Tas arī viss, draugi!" Un izraisīju skaļas smieklu eksplozijas, izmēdot mūsu skolotājus.

Daži zēni smējās par manu skrandu un grabažu mantru, līdz pēdīgi Lobs uzrakstīja uz tāfeles Alfreda Tenisona** vārdus: "Ar ko mēs labāki par aitām vai par kazām, kuru dzīve aizrit aklā trulībā?"

Mums bija jāuzraksta šis teikums divdesmit reižu, un es nespēju atturēties no drūma humora – rakstot blēju kā aita un mēkšķēju kā kaza. Lobs metās man klāt un iecirta pliķi, es atkal ieblējos un saņēmu vēl vienu.

Saņemtās pļaukas tikai rosināja mani izkopt šo jauno izdzīvošanas triku – izaicinoši ciešu skatienu, kas demonstrēja manu vienaldzību pret visu naidīgo. Es izbaudīju šo jaunatklāto spēku. Neizrādi nekādas emocijas. Skaties, līdz viņi novērsīsies. Izliecies, ka viņi neeksistē. Neizrādi, ka tev sāp! Aproc šīs sāpes, pastum tās zem

---

* Angļu valodā omārs ir *lobster*.

** *Alfred Tennison* (1809–1892) – viens no ievērojamākajiem Viktorijas laika angļu dzejniekiem.

paklāja, ej tālāk. Tas padarīja pieaugušos trakus, un es jutos gandarīts.

Lai gan dzīve šajā briesmīgajā vietā bija ļoti nomācoša, tieši tur man pirmo reizi atklājās Šekspīra ģēnijs.

Kādā sestdienas vakarā mūs sapulcināja skolas zālē, tikai šoreiz nebija jādzied himna (paldies Dievam!), bet jāskatās kino – īsta, ieskaņota kinofilma. Skola bija iznomājusi kinoprojektoru un uzaicinājusi kinomehāniķi misteru Gordonu Filipsu. Tas bija kas jauns un satraucošs.

Mēs sēdējām uz koka soliem un gaidījām. Pēdīgi zālē cēli iesoļoja skolas direktors misters Herisons, un jau viņa plīvojošā mantija vien norādīja uz to, cik svarīgs ir šis notikums. Viņam sekoja Māmuļa Herisona (viņa ražena, kareivīgā sieva ar skaļo balsi) un mūsu skolotāji: Makss Hortons, Lobs Gārnets un pārējie. Misters Herisons piekodināja, lai sēžam klusi kā pelītes, – nekādu sarunu, smieklu un dīdīšanās. Ikviens, kurš neievēros noteikumus, tiks izraidīts no seansa un, kā mēs domājām, nekavējoties sodīts ar nāvi vingrošanas zālē.

""Hamlets" ir ļoti nozīmīga filma. To ir veidojis pasaulē dižākais Šekspīra personāžu tēlotājs misters Olivjē*, turklāt viņš ir apņēmies nest tautā Vorikšīras barda Viljama Šekspīra viedos un iespaidīgos vārdus."

Kungs tētīt, apžēlojies! Tikai ne Šekspīru! Lūdzu, aiztaupi mums šo nāvējošo garlaicību!

"Pilnīgs sviests!" kāds iesaucās.

Apspiesti smiekli.

"Klusu!"

Misters Herisons vēl vismaz piecas minūtes penterēja par Šekspīru un misteru Olivjē, tad pēdīgi pavērās uz mūsu kinomehāniķi Gordonu Filipsu no Grifitstaunas.

Tā nu gan būs pārākā mocība! es nodomāju. Mēs visi pagriezāmies pret kinomehāniķi un sveicām viņu. Misters Herisons lika mums teikt: "Paldies, mister Filipss no Grifitstaunas." Es jutos kā ellē.

---

* *Laurence Olivier* (1907–1989) – britu aktieris, režisors, kinoproducents un scenārists, kurš tiek uzskatīts par vienu no 20. gadsimta izcilākajiem aktieriem.

Misters Filipss, apaļīgs jauns cilvēks ar spīdīgu seju, stāvēja starp diviem kinoprojektoriem gatavs veikt savu uzdevumu. Par godu svarīgajam notikumam viņš bija ar briolīnu pieglaudis matus un aplicis ap kaklu tumšzilu tauriņu.

Uz skatuves bija pakarināts liels kinoekrāns, un zāles patumsā uz tā parādījās visiem zināmie *J. Arthur Rank Organisation** ievadkadri: sitiens pa milzu gongu, tad uzraksts "Dž. Artura Renka sabiedrība". Kad ekrāns satumsa, negaidīti atskanēja Viljama Voltona mūzikas iespaidīgie sākumakordi.

Tas bija... *satriecoši*. Aina pie nocietinājumu mūriem. Hamleta tēva rēgs. Elsinoras pils zāles. Olivjē. Viņa pirmais monologs:

Ak, kaut šī pārāk izturīgā miesa
Jel izkustu un izgaistu kā rasa!

Es sēdēju kā transā, līdz izskanēja monologa pēdējā frāze.

*Bet lūsti, sirds, jo mutei jāklusē.***

Es nekad nebiju guvis tik spēcīgu, teju eksplozīvu iespaidu. Es vēl nespēju izprast "Hamleta" drāmas būtību, tās neierasto, arhaisko valodu, ritmu un frāzējumu, tomēr jutu, ka Olivjē Hamlets uzrunā kādu mūžsenu, dziļi apslēptu manis daļu. Tā bija fantastiska pieredze. Mani noveda līdz asarām šis episkais vecāku drāmas atainojums, Hamleta pārdzīvojumi par tēva nāvi un mātes nodevību, un tas, kā mūs visus vajā atmiņā mītošie rēgi. Biju pārāk mazs, lai uztvertu vārdu mūsdienīgo jēgu, bet mana "es" kodolā bija ielauzies kāds jauns, pārvarīgs spēks.

---

* Britu izklaides industrijas konglomerāts, kuru 1937. gadā dibināja uzņēmējs Dž. Arturs Renks.

** Viljams Šekspīrs, "Hamlets", 1. cēliens, 2. aina; atdzejojis Kārlis Egle.

Divi

DEVIŅDESMIT TRĪS MILJONU JŪDŽU ATTĀLUMĀ

Manas sekmes Rietummonmutas skolā līdzinājās nullei, un nelaimīgajiem vecākiem nācās domāt par citām izglītības iespējām. Viņiem bija vajadzīgs kāds ietekmīgs cilvēks, kurš "aizbilstu par mani vārdu", tā palīdzot viņu nejēgam sasniegt zinību virsotnes.

Tas bija kaut kas līdzīgs Šekspīra komēdijai ar sarežģītām intrigām, kur visi sačukstas un zīmīgi miedz cits citam ar aci. Droši vien man bija jājūtas pagodinātam, ka tas viss notiek manas necilās personas dēļ, bet es jutos kā pēdējais muļķis, kuru par vari cenšas kaut kur iekārtot. Es negribēju tajā visā piedalīties.

Pēdīgi mūs nosūtīja pie kāda cilvēka ar plašiem sakariem – par manu glābēju bija jākļūst onkulim Edijam, kurš, kā man teica, dzīvojot Portkolas Restbejas rajonā un esot visnotaļ tiešs, objektīvs cilvēks.

Izrādījās, ka šis ietekmīgais cilvēks, kuru visi sauca par tēvoci Ediju, bija rada tēta ģimenei. Tētis teica, ka šo ģimenes atzaru veido vecas tantes un tēvoči, kuriem esot nepieklājīgi daudz naudas un mājas Sv. Marijas ielā Restbejas *crachach* rajonā (*crachach* bija nievājošs apzīmējums velsiešu elitei, kas kontrolēja civildienesta, izglītības un masu mediju jomas Velsā).

Ne viens, ne otrs no maniem vectēviem nevarēja lepoties ar šādu greznību. Vectēvs Hopkinss jeb vectēvs H, kā es viņu saucu, bija sīksts vīrs, un viņam patika dižoties ar to manā priekšā.

"Esmu ciets kā krams," viņš mēdza teikt un izstiepa labo roku, savilka to dūrē, tad iepleta pirkstus. "Redzi? Ne mazākās trīces. Tas ir īsts spēks. Šajā pasaulē jābūt sīkstam – izdzīvo stiprākais."

Katru rītu viņš veldzējās aukstā vannā, pēc tam visu dienu strādāja.

Viņš piedzima 1878. gadā Dienvidvelsas pilsētā Nītā. Saskaņā ar leģendu (varbūt paša sacerētu) viņš aizbēga no sava dzērāja tēva un, paslēpies vilciena vagonā, aizbrauca uz Londonu, kur apmetās pilsētas dienvidaustrumos Bērmondsijā. Naudas vectēvam tikpat kā nebija, bet viņš atrada grīdu mazgātāja darbu kādā vācu ceptuvē netālu no Pikadili.

Drīz vien viņš sapratis, ka tā ir nežēlīga sviedrētava, tomēr gadu gaitā izmācījies par meistarīgu konditoru un gatavojis tādus gardumus kā karalienes kēksiņi, aveņu pīrāgi, sviesta mīklas cepumi, plūmju pudiņi un maizītes ar rozīnēm.

Pagājušā gadsimta 20. gados vectēvs Hopkinss ieguva ne vienu vien balvu Ērlzkortas konditorejas izstādēs, un es joprojām glabāju šos sudraba kausus. Pašu lielāko no tiem rotā uzraksts "Arturs Ričards Hopkinss, 1924. gads, pirmā vieta par rozīņu maizītēm".

Varbūt šis stāsts ir mazliet piepušķots, bet man tīk domāt, ka tas ir patiess. Es apbrīnoju veco vīru, lai gan viņš pievērsa man uzmanību tikai tajās reizēs, kad spēlēju viņam klavieres. "Entonijam ir liela galva," viņš mēdza teikt. "Diez, kāpēc tā. Žēl, ka tur tik maz ir iekšā."

Vectēvs Hopkinss bija ateists, veģetārietis, kā arī liels Čārlza Darvina un dižā dramaturga Džordža Bernarda Šova cienītājs. Viņš interesējās par amerikāņu pašpalīdzības kustību un rādīja man grāmatas, kuras vēl mācekļa gados pirka Čēringkrosroudas krāmu bodītē. Viņš tik tikko spēja iztikt un samaksāt par istabu, tomēr pirka grāmatas, kuru vidū bija Dvaita Boldvina "*Evils of Tobacco*" un Džordža Malkolma Stratona "*Developing Mental Power*".

Vectēvs pastāstīja man par kādu jaunu cilvēku, vārdā Džeraldss, savu darbabiedru Londonas ceptuvē. Džeraldam bija jauna sieva un maza meitiņa, bet viņš knapi spēja viņas pabarot. Turklāt jaunais

cilvēks bija nopietni slims – viņu mocīja sauss klepus, un vectēvs domāja, ka tas ir dilonis, kā toreiz sauca tuberkulozi. Kādu rītu Džeralds neieradās darbā, un ceptuves meistars paziņoja, ka viņš esot naktī nomiris no plaušu karsoņa. Neviens neko neteica, darbs ritēja kā parasti.

Vectēvs Hopkinss kļuva par strādnieku aģitatoru un stāstīja manam tēvam, ka reiz esot ticies ar Vladimiru Ļeņinu. Varbūt šis stāsts ir daļa no viņa sacerētās leģendas, bet var gadīties, ka tā ir patiesība, jo Ļeņins bija emigrējis uz Londonu. Arī Ļevs Trockis dzīvoja Londonā, kur tolaik bija vērojama rosīga marksisma piekritēju kustība, un vectēvs Hopkinss apmeklēja viņu slepenās sanāksmes.

Kad viņš ar manu vecmāmiņu un trim maziem bērniem – Miriamu, Ričardu un Lornu – pārcēlās uz Porttolbotu, sākās īsta cīņa par izdzīvošanu.

Velsa tiek dēvēta par "dziesmu zemi". Dilans Tomass* savā "lugā balsīm", proti, radiouzvedumā "Piena koka pavēnī"**, ir radījis mītisku Velsas versiju, bet tā ir atsauce uz viņa romantiskajām bērnības atmiņām. Manu priekšteču skatījumā, Velsa nebija unikāla un romantiska tautas tradīciju zeme.

1921. gadā, kad manam tētim bija četrpadsmit gadu, viņam nācās pamest skolu, lai par velti strādātu ģimenes ceptuvē Porttolbotā; viņš nostrādāja tur līdz pat 1936. gadam.

Savukārt mammas tēvs Freds Jeitss bija skarbs, noslēgts vīrs, kurš allaž turējās savrup. Viņš bija dzimis Viltšīras pilsētiņā Pjūsijā, ko ieskāva ar krīta iežiem bagāti lauki. Lietus laikā krīts peļķes iekrāsoja baltas. Kad es par kaut ko bēdājos, viņš mēdza teikt: "Izlijušam pienam pakaļ neraud. Tas jau ir aiztecējis."

Vectēvs Jeitss strādāja uz dzelzceļa līnijām un Svindenas šķirotavā, tad pārcēlās uz Velsu, kur tika celta jauna tēraudlietuve.

---

* *Dylan Marlais Thomas* (1914–1953) – pazīstams velsiešu dzejnieks un rakstnieks.

** Grāmatā minētos lugu un kinofilmu oriģinālnosaukumus sk. grāmatas beigās 299. lappusē. (*Red. piez.*)

Tur viņš iepazinās ar Sofiju Filipsu, šuvējas mācekli Karmārtenas apģērbu veikalā. Pēc kāzām jaunais pāris apmetās Porttolbotā, un viņiem piedzima divas meitas. Vecākā bija mana mamma Mjuriela, dzimusi 1913. gadā.

Kad mammai bija divpadsmit gadu, viņas deviņus gadus vecā māsa Dženija nomira no difterijas. Kādu dienu brokastu laikā kāpņu laukumiņā atskanēja būkšķis, vectēvs Jeitss izgāja gaitenī un ieraudzīja pret kāpņu margām saļimušo Dženiju. Viņš metās augšā un paņēma savu mīluli uz rokām, bet viņa jau bija mirusi.

Mamma stāstīja, ka māsas bēru dienā, kad zārks tika nests uz katafalku, viņu tēvs esot izmisīgi raudājis šaurajā ejā aiz mājas.

Tomēr nākamajā dienā viņš, kā parasti, devās uz tēraudlietuvi, kur strādāja par ceļamkrāna vadītāju. Kad viņam piedāvāja paņemt dažas brīvdienas, vectēvs Jeitss atteicās.

"Es taču nevaru viņu atgriezt, vai ne?" viņš sacīja. "Kāda jēga par to domāt? Viņas vairs nav. Miris cilvēks ir un paliek miris. Arī pagātne ir mirusi – tās vienkārši vairs nav." Un viņš nekad nepieminēja savu mīļoto meitiņu.

Vectēva Jeitsa māsa Fēbe bija maigas dabas sieviete ar tumšiem matiem un tumšbrūnām acīm. Viņa apgalvoja, ka Jeitsi ir cēlušies no čigāniem vai tā dēvētajiem *didikojiem*, kas ir ne gluži čigāni, bet klejotāji ar jauktu angloromu izcelsmi. Vectēvs Jeitss prata runāt reti sastopamajā angloromu dialektā, no kura ir cēlušies daži jauki angļu vārdi, piemēram, *lollipop* (konfekte uz kociņa), *peeved* (aizkaitināts) un *pal* (čoms). Viņš mēdza lietot arī senas vārdu formas, teiksim, *thee* un *thine* (tu/tavs). "Neaizmirsti izmazgāt tavējās aizauses!" viņš mēdza man teikt. Vēl viņš spēlēja uz ermoņikām "*Roll Out the Barrel!*" un citas dzērāju dziesmas, un man viņš šķita tuvāks nekā paša tēvs. Tāda bija manas mammas ģimene.

Savukārt Hopkinsi svētdienu pēcpusdienās sēdēja krēslainās viesistabās un, pulksteņa tikšķu ieaijāti, malkoja tēju vai snauda pie kamīna, un tā tas bija jebkuros laikapstākļos. "Viņi ir tādi pasmalki un stīvi ļaudis, bet ļoti lādzīgi," sacīja mamma.

Edija Džeimsa ģimene burtiski dievināja viņu un allaž pieminēja godbijīgos čukstos: "Viņš nereti brauc uz Londonu – biznesa un

citās darīšanās. Un bieži brokasto vilcienā kopā ar mūsu veselības ministru Naju Bevanu."

Tēvocis Edijs bija arī Kārdifā iznākošā laikraksta *Western Mail* redaktors un pazina "svarīgas personas" Velsas izglītības pārvaldē. Es gan īsti nesapratu, kāds man no tā varētu būt labums.

Kādā mokoši karstā svētdienas pēcpusdienā tante Petija uzaicināja mūs pie sevis, lai pie tējas tases varētu tikties ar tēvoci Ediju. Ceļā uz Esplanādes avēniju mamma pagriezās pret mani un pieteica iztaisnot muguru. "Ceru, ka pie tantes Petijas tu tā nesēdēsi! Neuzmet kūkumu, nedīdies un uzvedies, kā pieklājas. Neaizmirsti teikt "lūdzu" un "paldies", kad tev piedāvās gabaliņu kūkas, un runā gana skaidri, ja tēvocis Edijs tev ko jautās."

Kamēr mēs braucām pa piejūras ceļu, es skatījos pa logu un domās atgriezos pie iepriekšējā radinieku apciemojuma. Tā arī bija mokoša svētdienas pēcpusdiena. Šķita, ka pie tēvoča Deivija Čārlza un tantes Netijas ir sapulcējies viss Hopkinsu klans – tēta māsas Mimi un Lorna, tēvoči Billijs un Džeks un mans brālēns Bobijs bija kā sardīnes saspiedušies viņu piesmakušajā viesistabā Svētās Marijas ielas mājā.

Arī toreiz mamma bija simtiem reižu piekodinājusi man sēdēt taisnu muguru un pateikties katru reizi, kad tante Netija pasniedza puķainu porcelāna šķīvīti ar gabaliņu apkaltušas velsiešu kūkas.

Piepeši man iešāvās prātā kāda rosinoša doma. *Kā būtu, ja es pēkšņi pielēktu kājās un sāktu trakot kā tie vājprātīgie Bedlemā*? Kāpēc gan ne? Ārdītos kā nepilnīgs un sadauzītu to stulbo šķīvi pret dārgās tantes Netijas galvu.* Iespējams, tā bija pirmā atriebības sēkla, kas uzdīga manā prātā. Draudīga vardarbības sēkla.

Iegrimis domās, ievēroju, ka tētis vēro mani atpakaļskata spogulī, un jau kuro reizi nodomāju, ka viņš līdzinās amerikāņu dziedātājam Bingam Krosbijam. Es ar mēmu izaicinājumu sāku skatīties pretī, un tas viņu nokaitināja.

---

* 1247. g. dibinātā Bētlemes Sv. Marijas slimnīca Londonā, kur joprojām ārstē psihiski slimus cilvēkus.

"Sasodītais nejēga! Nudien nezinu, kas no viņa sanāks. Un tas mani uztrauc," viņš sacīja mammai.

"Dieva dēļ, Dik, nevajag malt vienu un to pašu. Un izbeidz lamāties. Ceru, tu tā nerunāsi tantes Petijas mājā."

"Pie velna ar to sasodīto tanti! Tante Petija šo un tante Petija to! Sasodīti svētulīgi liekuļi, lūk, kas viņi ir. Visa tā viņu brandža."

"Tad kāpēc mēs turp braucam? Kāpēc mēs regulāri apciemojam tavu tēvu un māsas?"

"Tāpēc, ka viņi ir pēc velna bagāti, lūk, kāpēc! Visi cer, ka viņiem arī kaut kas atlēks. Un man tas riebjas."

Tajā spiedīgajā vasaras dienā kopā ar mums brauca nešpetnās velsiešu dvīņumāsas: Nolemtības apziņa un Grūtsirdība.

Pēdīgi mēs piebraucām pie tantes mājas krastmalas promenādē.

Tētis nospieda zvana podziņu, un mājā atskanēja slāpēta džinkstoņa. Durvis atvēra apaļīga meiča melnā kleitā ar baltu iestīvinātu galvassegu, un tētis saviebies pavērās uz mammu kā teikdams: "Piedod, bet šķiet, ka es šeit īsti neiederos. Te viss ir tik smalki."

Istabene aizveda mūs uz viesistabu, aicināja apsēsties un justies kā mājās; tante Petija drīz nākšot. Es apsēdos blakus mammai uz dīvāna. Man nebija ne jausmas, kāpēc šeit jāsēž taisnu muguru, tomēr centos. Tētis piegāja pie loga un, nepavēris aizkarus, vēroja atpūtniekus: bērni līksmi klaigāja un spiedza, pagurušie vecāki soļoja pa Esplanādes ietvēm un krastmalu līdz ar vienpatņiem no ielejām. Šķita, ka šajā drūmajā pēcpusdienā te ir sabraukuši ļaudis no visas Velsas.

Kā parasti nemiera pilns, tētis pavilka aizkaru sāņus un ar nagu piesita pie stikla. "Savādi, vai ne?"

"Kas ir savādi?" gurdi pajautāja mamma.

"Visi tie ļaudis tur ārā. Ko viņi te dara?"

"Atpūšas, Dik. Tā ļaudis dara. Normāli cilvēki mēdz šādi izklaidēties. Vai tu varētu apsēsties? Un beidz klaudzināt pa logu. Tu esi īsts nervu kamols."

"Es negribu sēdēt. Man tepat ir labi. Cik pulkstenis?"

"Nezinu. Pāri trijiem."

Kaut kur mājā nobimbināja pulkstenis, un istabā ienāca tante Petija. Viņa bija īsta Viktorijas laika matrona – neliela un kompakta, bet stalta un sīksta sieviete ar skanīgu kontralta balsi.

Viņa piegāja pie tēta un sniedza viņam roku. "Sveicināts, Ričard. Kā tev klājas?"

"Sveicināta, tante Petij. Man klājas labi, paldies."

"Labi, labi. Ļoti labi." Tante pagriezās pret mammu. "Tā ir Mārdžorija, vai ne?"

"Mjuriela," atsaucās mamma.

"Mjuriela. Kā tad, Mjuriela." Tad viņa paskatījās uz mani. "Un šis ir tas zēns?"

"Jā. Entonijs."

"Entonijs. Jā, protams."

Mamma viegli iebakstīja man sānos. "Sasveicinies ar tanti Petiju."

Es piecēlos un darīju, kā likts. "Labdien, mem."

Impozantā vecā kundze nomērīja mani ar skatienu, tad uzlika roku man uz vaiga. "Tātad tu esi tas puisis ar problēmām?"

"Droši vien," es atbildēju.

"Tās nav gluži problēmas, tante. Viņš vienkārši nav īpaši apķērīgs," satraucās mamma.

"Tā arī ir problēma, vai ne?" atteica tante Petija.

Iestājās klusums. Vēlreiz nopētījusi radinieku rūpju bērnu, tante Petija sakārtoja man kaklasaiti. Vismaz kaut kāds uzlabojums.

"Edijs teica, ka jūs gribat iekārtot Entoniju kādā privātskolā. Un kas tur bija ar Rietummonmutu?" pajautāja tante.

"Viņš tur bija ļoti nelaimīgs," paskaidroja mamma.

"Tas ne vienmēr ir galvenais," attrauca tante. "Kaut kur taču viņam jāmācās. Kāda skola jums ir padomā, Ričard?"

"Mēs gribētu nodot viņu Kaubridžas skolā."

Tante nopurināja no blūzes neredzamas drupatas.

"Kaubridžā uzņem tikai profesionāļu dēlus, ja saprotat, ko gribu teikt. Ārstu un juristu atvases. Komersantu dēliem labākais variants ir Rietummonmuta. Cik saprotu, jūs gribat, lai Edijs bilst kādu vārdu."

"Ja vien tas ir iespējams," atbildēja mamma.

Tētis nomurmināja kaut ko par prombraukšanu.

Iestājās neveikla pauze. No ielas atlidoja bērnu balsis, ietaurējās auto.

"Nuja," sacīja tante Petija. "Vai vēlaties tēju?" Viņa piegāja pie durvīm un uzsauca istabenei: "Besij! Pagatavo mūsu viesiem tēju." Un atgriezusies paziņoja: "Edijs pēc brīža būs klāt. Pēcpusdienās viņš allaž mazliet nosnaužas. Jūs jau zināt, kā tas ir."

Tētis nespēja palaist garām iespēju izteikt sarkastisku piezīmi: "Katru dienu? Kāpēc? Vai viņš tik ļoti nogurst?"

Viņa sejā rotājās nevainīgi zobgalīga izteiksme. Labi zinādama, uz ko vīrs ir spējīgs, mamma uzmeta viņam brīdinošu skatienu.

"Tu jau saproti, kā tas ir, Ričard, – visa dzīve vienos darbos. *Western Mail* redaktora amats, Velsas izglītības pārvalde. Rīt viņam jābrauc uz Londonu, septiņos no rīta no Kārdifas. Jāsatiekas ar misteru Bevanu un..."

"Patiešām? Viņš ir pazīstams ar Naju Bevanu? Apgrozās labākajā sabiedrībā?"

Tante Petija neuztvēra sarkasma pieskaņu tēta balsī. "Jā, tā varētu teikt, Ričard. Viņa dienas paiet nemitīgā rosībā."

Viņa pagriezās uz durvju pusi. "Te jau viņš ir."

Istabā ienāca Edijs Lielais, iznesīgs vīrs ar dižciltīgu sirmu galvu un brillēm smagā, melnā ietvarā. Piegājis pie tēta, tēvocis sparīgi pakratīja viņam roku.

"Ričard! Es labi pazinu tavu tēvu." Viņš runāja izkoptā valodā ar stieptiem patskaņiem, gluži kā operas baritons. "Arturs Ričards! Kā labi klājas vecajam resgalim? Droši vien joprojām darbojas leiboristu partijā?"

Tēti iespaidoja tēvoča Edija sirsnīgais entuziasms.

"Jūs jau zināt, kā tas ir, – vecums nāk. Pirms dažiem gadiem pameta biznesu."

"Tas nāk mums visiem, Ričard. Kā mēdz teikt, ceļš nokalnis." Tēvocis pamāja ar galvu manai mammai. "Misis Hopkinsa."

"Mjuriela," atgādināja tante Petija.

"Kā tad – Mjuriela."

Tad tēvocis no savas laipnības kalngaliem pavērās manī. Šķita, ka viņš ar interesi pēta kādu citplanētieti.

"Un tu esi tas jaunais cilvēks ar lēno domāšanu?"

Mamma steigšus pačukstēja man pie auss: "Stāvi taisni, izņem rokas no kabatām un saki: "Priecājos jūs satikt, tēvoci Edij.""

Es atkal viņai paklausīju.

"Tas labi. Tātad mamma un tētis uztraucas par tevi, jā?"

"Laikam gan," es nomurmināju.

"Nemurkšķi zem deguna." Tēvocis Edijs ieslīga klubkrēslā. "Kas tev padodas?"

Stāvot šī sirmā, impozantā supermena priekšā, jutos pilnīgi apjucis.

Piepeši tētis nāca man talkā. "Pastāsti tēvocim, ka tevi saista astronomija."

Tēvocis paskatījās uz mani ar zināmu interesi. "Astronomija? Mans mīļākais priekšmets. Pastāsti man, ko tu par to zini."

"Zinu, kā sauc deviņas planētas," es bildu.

"Runā skaļāk, lūdzu. Es tevi nedzirdu," atkārtoja tēvocis.

"Es zinu deviņas planētas."

"Tad nosauc tās."

Es nobēru kā no grāmatas: "Merkurs, Venera, Zeme, Marss, Jupiters, Saturns, Urāns, Neptūns un Plutons. Merkurs ir vistuvāk Saulei."

"Ļoti labi. Malacis."

Arī mamma nomurmināja kaut ko uzmundrinošu.

"Ko vēl tu zini?" tēvocis turpināja taujāt.

"Saule atrodas deviņdesmit trīs miljonus jūdžu vai astoņarpus gaismas minūšu attālumā no Zemes. Mums tuvākā galaktika ir Andromeda, kuru no Zemes šķir divarpus miljoni gaismas gadu; Galilejs iekūlās nepatikšanās, apgalvojot, ka Saule ir solārās sistēmas centrs, bet pulkvedis Fosets pazuda Amazones džungļos. "Titāniks" 1912. gadā sadūrās ar aisbergu, un Impērijas štata ēka Ņujorkā ir augstākā celtne pasaulē – tūkstoš divsimt piecdesmit pēdu."